

Barcelona, 24 de febrer de 1985

Estimat amic,

Ja fa uns dies que tinc el primer volum de La Fira i sé que ha sortit el segon, tot i que encara no l'he rebut. De moment, no m'atreveixo a endin-sar-m'hi. La vaig llegir fa molts i molts anys, en unes edicions que tenien un aspecte formal molt peculiar -paper gruixut i format reduït- on també vaig trobar textos com ara "Cumbres borrascosas" i, potser, "Kim de la Índia". Endarrerit com vaig de lectures, car puc dir allò tan suat que escriure no em deixa llegir, he renunciat de moment a la teva traducció que, d'entrada, suposava una inversió de temps considerable. Penso revenjar-me aviat amb En tornar la vuitantena que, per cert, no he sabut descobrir en els prestatges de les llibreries que freqüento. No et pots imaginar les ganes que tinc de poder llegir d'una punyetera vegada ^{tot} allò que em ve de gust. Pel desembre, tot i les dificultats de lectura que havia tingut per la malaltia del meu pare, vaig participar de jurat del Ruyra, així com d'un altre de Gavà. Ara m'anuncien el Mecanoscrit, d'homenatge a Pedroló, el Sant Jordi de narrativa i poesia per a nois i noies que convoca el servei de jovent de la Generalitat, algun d'un parell d'escoles i el del districte de poesia. No m'estranyaria que em tornés a caure al damunt el de contes de l'Avui. I sort que em vaig poder desempallegar del Brot, de novel.la per a inèdits que era un dels que m'agradaven més, però al qual he renunciat per cansament. Estic decidit a no participar com a jurat en els que admeten professionals a concurs fora del Ruyra de l'any que ve, que voldria que fos l'últim. M'agrada ajudar a estimular gent nova a participar en l'aventura de la lletra impresa i, en cada ocasió, faig tots els possibles perquè es premi més d'un concursant -si és que n'hi ha més d'un que s'ho mereixi, és clar-, però pel que fa a la gent que ja té un nom o un prestigi, la cosa se'm fa impossible. El darrer Ruyra ha estat una mica penós i això que des del primer moment es va veure que guanyava una desconeguda, Mari Barbal, amb Pedra de tartera, una novel.la que era tota una revelació i que des del primer moment em va guanyar tot i que em pensava que no era ben bé un premi Ruyra, per a joves, sinó una novel.la adulta, però curta d'extensió.

Lamento que la vaga de correus -que sembla que ja heu superat-

t'hagi pertorbat de mala manera. Sé que el que et diré a continuació pot sonar de manera ben reaccionària, però m'adono de la inutilitat de tantes i tantes vagues que només serveixen per perjudicar els més pobres, els més desvalguts... Així, aquí, per exemple, quan hi ha vaga de metros i autobusos, els que paguen els plats trencats són aquells que no tenen cotxe ni xofer ni prou calés per agafar un taxi. O quan hi ha vaga del pa, i de tantes i tantes coses. Aquí portem unes temporades en què els autèntics vaguistes són els més poderosos. S'ha vist prou amb l'escàndol de la fuga de divises i amb les freqüents tancades de portes d'empreses en forma de fallides o suspensions de pagaments que són ben bé un lock-out. El poble, en general, es queixa de la falta d'una política autènticament d'esquerres a càrrec dels socialistes, però cada vegada és més dura la resposta de la dreta a qualsevol iniciativa d'esquerres. Hi ha un conformisme amb la immoralitat dels poderosos. Sembla que no s'indigna ningú per la fuga de divises i, en canvi, tothom té els nervis a flor de pell pels robatoris pel carrer. Hi ha hagut algun intent d'aplicació de la llei de Lynch a un pobre xoriço de carrer. En canvi, com et deia, la gent no s'estranya que els que tenen calés els situïn a l'estranger, ja que hom, si en tingués, faria igual. A més, diuen, que no són seus, potser? I això ho ha manifestat més o menys clarament la dreta franquista, així com han acusat el govern que s'estimbés l'avió prop de Bilbao, com a causa d'un deteriorament de la vida nacional... Hem perdut la memòria! Jo encara veig el Fraga banyant-se al mar on havia caigut una bomba atòmica americana.

Ahir van enterrar Salvador Espriu. Suposo que la nova ja t'ha arribat. No era allò que es pot dir un vell, però era un home gran. Davant una mort així no hi ha res a dir, ^{i no} com quan va morir en Xavier Romeu o en Joan Barceló -aquell escriptor de 24 anys, de Menàrguens, que ja havia publicat una vintena de llibres-, però sempre sap molt de greu. Amb el seu tarannà peculiar, l'Espriu no crec que hagués publicat gaires més llibres, però tenia dret, em penso, a viure alguna temporada més. Abans d'ahir, quan ja era mort, teníem reunió els de la Junta de l'Associació d'Escriptors en el nostre local de l carrer de la Canuda, en un pis de l'Ateneu, ja ho saps... Doncs, en sortir, a quarts de deu, vam passar per la Generalitat on, en el Saló de Sant Jordi, hi havia allò que en diuen la capella ardent. Vam desfilar davant el taüt i el pre-

sident, en Josep M. Llompart, va lliurar al germà del poeta un paper amb el condol de la Junta. Després, vam anar plegats a sopar... La vida continua.

Aquests dies ha corregut una anècdota realment curiosa. L'ha explicada un metge dels que atenien l'Espriu a la Clínica Quiron. Diuen que el poeta, en un moment de lucidesa, va demanar alguna cosa de manera inintel·ligible. Li van acostar paper i llapis i va confegir un nom propi: Verdi. Resulta que aquests darrers temps, amb periodicitat setmanal, per la televisió en castellà passaven un serial sobre la vida del músic. Aquell dia, precisament, havien de passar el darrer capítol. L'Espriu demanava, doncs, que li gravessin aquell episodi perquè el pogués veure quan es tornés a trobar a casa... Noi, vivim en el segle vint! Ni l'excels poeta, el solitari, l'home que volia viure allunyat del brogit de la vida moderna no s'havia pogut sostreure d'un dels mitjans de comunicació més blasmats ni, també, més populars.

Per ràdio, ahir, també, mentre retransmetien l'enterrament, en el Cementiri de Sinera, el locutor va explicar que s'havia trobat de front amb la veritable poesia. Uns nens, mentre la gentada omplia el recinte, enterraven en un racó un ocell que véa a saber com havia mort. Se'ls mirava un home, el fill d'en Josep M. de Sagarra, que tenia una llàgrima als ulls... Bufa! Com a imatge poètica, és meravellós, això. Ara, que en Joanet de Sagarra pbrés en l'enterrament de l'Espriu és una cosa que em talla l'alè. La Rosa, que té la seva ració de mala bava, va comentar que en Sagarra devia comparar mentalment l'enterrament que s'havia fet al seu pare i el de l'Espriu, i que plorava perquè la seva família hi havia sortit perdent. Hi havia, en efecte, ultra el President de la Generalitat i gairebé el Govern en pes, un parell de Ministres de Madrid. El dia abans, el mateix ministre de Governació, en Barrionuevo, deia que coneixia La pell de brau a fons. L'Espriu, tot i el seu hermetisme, s'havia fet conèixer arreu. Jo en tinc un bon record, en especial, a través dels bons oficis d'en Raimon, quan va cantar Les cançons de la roda del temps, i d'en Ricard Salvat, quan va muntar La primera història d'Ester i Ronda de mort a Sinera. I, també, és clar, de poemes i poemes solts.

En una ocasió vaig entrar-hi personalment en contacte. Va ser quan en Sebastià Estradé i jo vam produir aquell llibre que es va dir Els 7 pecats capitals vistos per

21 contistes, que vaig portar-li personalment el seu text que jo mateix vaig transcriure a màquina a partir del seu original, escrit amb aquella lletra menuda, com de cagarada de mosca, com deia ell mateix. El conte es deia Sota la fredor parada d'aquests ulls, i es referia a l'avarícia, un pecat que l'Espriu havia desenvolupat literàriament més d'una vegada i del qual ens acusava sovint, així com de cofoisme. Recordo allò de : som els millors!

Els diaris s'hi han volcat. Primera pàgina a La Vanguardia, ahir, al Periódico, a l'Avui... Articles, centenars d'articles. Divendres, quan fèiem cua a la Generalitat, comentàvem que si tota la gent que ara s'ocuparà de l'Espriu hagués anat al Romea a veure la darrera versió de l'Ester, que va muntar el Lliure, encara se'n parlaria i, no obstant, va passar sense pena ni glòria. És el que passa amb en Sisa, aquell cantautor divertit, que es riu del mort i de qui el vetlla, i a qui normalment no havia fet cas ningú. Ha dit solemnement que es retirava i, en el darrer mig any, no para! Homenatges, disc doble, llibres, entrevistes, articles, exposicions... Fins i tot una exposició d'objectes seus -ulleres, car és miop com un talp, melena, americanes tronades, etc.- en una sala de la seriosa Caixa de Pensions.

Un altre detall curiós de l'enterrament. Mentre el locutor llegia uns versos del Cementiri de Sinera, se li va acostar un home i li va preguntar on els donaven aquells llibres. El locutor li va dir que es comprava en les llibreries. I l'altre li va preguntar en quina... Què era el que havia mogut aquell estrany individu a barrejar-se amb el seguici? El més probable és que es pensés que tenia dret a un exemplar de franc!

Sé, a part de la teva informació directa, que t'has fet molt amic de l'Antoni Serra. M'ho va dir abans d'ahir, també, en Jaume Fuster que acaba de tornar de Mallorca on ha fet una tournée invitat per deu instituts d'ensenyament. Ell i l'Antoni són vells amics. Per a mi, és una de les persones més cordials que conec. A més, ara, se sent molt sol, sembla, a les Illes. La seva dona, l'Aina Muntaner, és una altra persona singular. Recordo un sopar prop de la Plaça Gomila, de Palma, on ens vam divertir xerrant i bevent. Sembla que jo, quan bec, sóc fins i tot divertit. A ella li vaig caure molt bé, segons sembla, gràcies a la broma que vaig fer a un senador socialista

mallorquí amb qui de fa molts anys tinc força confiança. Allò que un xitxarel·lo com jo es btés d'en Gregori Mir els feia petar de riure. I jo no me n'adonava, perquè ho trobava natural, però ells no hi estaven acostumats.

Bé, el cas és que en Serra, que ara és un Ofeli més, se sent com el peix a l'aigua a les reunions que fem de tant en tant. Tant, que si un dia per altre li diem que ens reunim, ell agafa l'avió i se'ns presenta com la cosa més senzilla del món. I ara que he parlat de l'Ofèlia t'he de dir que sembla que finalment tothom ha escrit ja el seu conte per al recull de ciència ficció que es dirà, precisament, Essa Efa. El publicarà Laia. I, en això, em penso que ens hem equivocat: jo el primer, ja que vam desestimar d'entrada una oferta de l'editorial Pleniluni que ha engegat una col·lecció de ciència-ficció amb un Asimov, Jo, robot, i L'home femella, de Joanna Russ. A Laia hi podem publicar qualsevol altre llibre, però això d'entrar en una col·lecció de gènere hauria donat més caràcter a l'Ofèlia. Ens hauria potenciat com a creadors de gèneres, cosa que ja vam fer amb el llibre de les pomes. Què hi farem!

Per cert, que en una darrera reunió a la qual jo no vaig poder assistir, es va decidir d'escriure un llibre sobre àpats bíblics: la poma, les llentilles, les bodes de Canaa, el Sant Sopar, el banquet del fill pròdig, el manà... A mi m'ha tocat desenvolupar la trompa que va agafar Noé per culpa del suc de raïms. Ja em tens comprant-me una Bíblia i tornant-me un expert del tema. També m'ha ajudat molt el poema de Joan Oliver Noé, que esmento sovint al llarg del meu conte. Si l'enllestim a temps, ens presentarem al premi de literatura gastronòmica convocat pel restaurant L'Odissea, que l'any passat va guanyar Xavier Borràs amb manduca atòmica.

Ara no recordo si t'he parlat de la versió de La flauta màgica de Mozart que han muntat els del Lliure. Em penso que no. Va tenir moltes crítiques, sobretot des del punt de vista musical, cosa perfectament entenedora si el crític es pensava que volien fer competència al Liceu, però a mi la cosa em va agradar. En vaig fer una mena de conte i vaig entrevistar al protagonista, en Lluís Homar, per a Cavall Fort. Tot això ja s'ha publicat i ha fet força goig, a la revista. Ja miraré de fer-te'n arribar un exemplar. També he entrevistat -en aquest cas per correu- en Miquel Martí Pol, al qual hem dedicat un dels números: la portada, l'entrevista i un conte seu. La conversa no

resultat tan bé com quan és cara a cara, però el pobre Martí Pol, malalt de fa tant de temps, té greus dificultats per fer-se entendre de paraula. En canvi, té el cap tan clar que és capaç d'escriure els millors poemes que s'escriuen ara en català.

Bé, deixa'm passar revista als espectacles que he vist darrerament. De teatre, El casament dels petits burgesos, de Brecht, pel Globus de Terrassa, que funciona perfectament des d'un punt de vista tècnic: tots els mobles i part del decorat es desmunten i desmaneguen a partir del moment que es desfà la precarietat d'allò que diu el títol, o sigui, el matrimoni petit burgès. Batalla de reines, un Pitarra que vol ser transcendent, "actualitzat" per Emili Teixidor i Martí Pol, que no acaba d'engrescar. L'àguila de dos caps, de Cocteau, un melodrama molt passat, però que mantenia certa intensitat gràcies, segurament, a la interpretació de Sergi Mateu, que a mi em va plaure tot i que els crítics l'han ensorrat força. I, per fi, el Cyrano de Bergerac, l'obra dels merders: quaranta milions, teatre nou, vedette que fa l'històric i diu que se n'anirà altre cop a França perquè aquí no li fan cas, i emprenyada general de la professió teatral en exercici. Parlar ara del cas Flotats em faria omplir moltes més pàgines. No ho faré perquè tampoc no en tinc moltes ganes. A mi, les vedettes me la porten fluixa. El noi sap què és el teatre, però és un reietó de casa seva, acostumat als afalacs. S'ha passat mesos i mesos treballant i ho ha fet bé. La companyia, gairebé tota de gent jove i gairebé inèdita, funciona com un rellotge al servei del líder. Hi ha qui diu que els ha triat baixets per destacar àdhuc en alçària. Hi ha també qui diu que ha prescindit de l'Anna Lizaran perquè quan van fer plegats Una jornada particular d'Ettore Scola, la crítica va dir que ella se l'havia menjat. Bé, el cas és que tot i una dicció especial fa recordar que el noi ha parlat més en francès que en català als escenaris, es mou molt bé i ha dirigit esplèndidament els altres actors. La versió d'en Xavier Bru de Sala és molt bonica, sonora, eficaç i, amb el degut respecte al text, és d'una gran modernitat. D'en Flotats, si vols, ja en parlarem més endavant. Tant el seu capteniment com el dels que el rodegen, administració, actors, públic, etc., posen en solfa el tarannà del país. El teatre omple cada dia i quan el noi surt a saludar, amb tota la companyia formada, s'arrossega amb aire d'haver-ho donat tot per al

públic. Fa comèdia en aquell moment, tanta o més de la que ha fet durant l'espectacle. I la gent, conscient que el noi gairebé els ha regalat la seva vida, s'aixeca impressionada, agraïda, i crida: bravo! A mi, que això ho faci gent que no va mai al teatre, ho trobo en certa manera natural. Però que ho digui en Sagarra en la seva crítica, em fa posar nerviós, sobretot quan recordo tants i tants espectacles que m'han commogut i que ell ha atacat de manera despietada tot i sabent que no hi havia milions d'entrada, ni publicitat, sinó una ferma i indefugible voluntat de servir el teatre en català.

També he anat al cinema, és clar. He vist La nit de Varennes del mateix Scola de què parlava abans, que m'ha semblat esplèndida. Es un episodi on es troben Casanova i un altre francès -ara no recordo com es diu-, ⁽¹⁾ tots dos antics seductors i homes de món, ja en plena decadència, en el moment que el poble evita la fugida del Rei de França cap a l'exili per tornar-lo a Paris on l'espera la guillotina.

El dia 10 del mes que ve, al Romea, en sessió matinal, faran Les armes de Bagatel.la, una obreta que vaig escriure en col.laboració amb Jaume Batiste, sobre un conte que vaig redactar a la vista d'unes il.lustracions que el dibuixant Ramon Duran va portar a Cavall Fort fa una pila d'anys. El grup que l'interpreta és modest, gent força jove que es mou sota l'entusiasme de Jaume Batiste, un dels pilars del teatre per a nois i noies que es fa avui. Ja veurem com resulta, al cap de tants anys!

I prou, noi! Em truca la Rosa que pugi a veure Mash, un serial americà que fan per la televisió i que ens agrada molt. No sé si hauràs vist la pel.lícula que el va originar. Es un hospital de campanya durant la guerra de Corea. Els metges sobreviuen a tanta misèria i carnatge gràcies a l'humor, moltes vegades ben estripat i ajudat per l'alcohol i el sexe, ja que d'altra manera no se'n sortirien. A mi em sembla molt antimilitarista, cosa que també pensen els de dretes que s'han mobilitzat més d'un cop a través dels diaris per demanar que no la projectin més.

Adéu, records a la família. Una abraça i fins aviat!

(1) Restif de la Bretonne